

ÓBUDAI EGYETEM
ÓBUDA UNIVERSITY

HABILITÁCIÓS TÉZISFÜZET

Fáczányi Zsuzsanna Phd

A VÁROS- ÉS KÖZÖSSÉGFEJLESZTÉS ASPEKTUSAI
AZ ÉPÍTÉSZ OKTATÁSBAN

Óbudai Egyetem
Építészet, Design és Technológia Doktori Iskola

Budapest, 2025. 06. 30.

I.	A FOKOZATSZERZÉST KÖVETŐ KUTATÁSI TEVÉKENYSÉG	3
I.1	A KUTATÁSI TÉMA ISMERTETÉSE	3
I.2	SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS	7
I.3	KAPCSOLAT A KORÁBBI EREDMÉNYEKKEK.....	10
II.	ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK	12
II.1	TÉZIS 1.....	13
II.2	TÉZIS 2.....	18
II.3	TÉZIS 3.....	23
II.4	TÉZIS 4.....	28
III.	A KUTATÁSI TEVÉKENYSÉG HATÁSA	33
III.1	BIP ÉPÍTÉSZ WORKSHOP MÓDSZERTAN ELTERJEDÉSE	33
III.2	INTENZÍV HÉT ÉS FÉLÉVES TERVEZÉS TÁRGY EGYMÁSRA ÉPÜLÉSE	33
III.3	HIVATKOZÁSOK	34
IV.	FELHASZNÁLT IRODALOM	35
V.	TÉZISEKHEZ KAPCSOLÓDÓ KÖZLEMÉNYEIM	38
VI.	KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS.....	43

I. A FOKOZATSZERZÉST KÖVETŐ KUTATÁSI TEVÉKENYSÉG

I.1 A kutatási téma ismertetése

Az építészmérnöki diploma megszerzése után 7 évet dolgozhattam Reischl Gábor építész irodájában, a vidék és a gazdálkodás épületeinek tervezésében vettem részt. Ennek az építészetnek lényege a termelést szolgáló céltudatosság, a funkcionalitás, amelyhez általában otthonosság és helykötődés kapcsolódik. Született budapestiként ezt a funkcionáltást, otthonosságot és helykötődést keresem a nagyvárosban, amit egy kisközösségekhez való tartozás élménye segít. Ez alapozta meg a városi közösségi kertek iránti érdeklődésemet. A doktori (PhD) fokozatot a Szent István Egyetem Tájépítészeti és Tájökológiai Doktori Iskolájában szereztem, kutatásom címe „Budapesti közösségi kertek tájépítészeti és szociológiai értelmezése” volt. E városi kertek legfontosabb hozadékanak a találkozóhely létrejöttét tartom, mert ez egyben a kisközösség alakulásának és a helykötődésnek a lehetőségét jelenti, otthonossá teszi a lakókörnyezetet. A doktori kutatást követően 2018 óta

ennek további feltárásával foglalkoztam kutatási és oktatási tevékenységem során – mert kiemelten fontosnak tartom ezeket a kisléptékű városfejlesztési projektek sikeressége szempontjából. E találkozóhelyek nyilván nem csak közösségi kertek lehetnek, a birtokbavétel helyszíne lehet egy a parkoló autóktól visszafoglalt pihenőhely, egy helyi piac, egy társasház közösen karbantartott udvara - erre vonatkozik az első tézisem (Tézis 1.).

Szorosan ehhez kapcsolódik a másik részterület, amivel a fokozatszerzés óta foglalkoztam – a városi közösségi terek, közterek használata és megújításának témaköre, amelyhez kapcsolódóan további habilitációs tézist tudtam megfogalmazni (Tézis 2.). Esettanulmányok kerestük a választ, hogy egy városi fejlesztésként megvalósuló köztérmegújítás hogyan eredményezhet a jó szándék ellenére végül kevésbé használható és fenntartható városi közteret. E kérdéskörben is fontos szerepet tulajdonítok a helyi közösségi potenciál bevonásának, jelentősnek tartom a közösségi egyeztetés kérdését – amelyet több esetben kizsorítanak a megújítások esztétikai szempontjai.

A városfejlesztési projektek, különösen a városi zöldterületek, szabadterek, közterek esetén ezek megrendelőinek az azt később használó közösséget, a helyi lakosokat, a szomszédságot, a megszólított látogatókat tekintem, annak ellenére, hogy többnyire a döntéshozói – önkormányzati, befektetői - oldalról indul a fejlesztés maga. Szakmai tapasztalatom és irodalmi kutatási tevékenységem alapján úgy gondolom, hogy e tekintetben a tervező feladatköre megváltozott, mert képesnek kell lennie a közösséggel való kommunikációra, az igények egyeztetésére – tágabb értelemben a társadalom bevonására. Lehet habitusánál fogva a várostervező, építész vagy tájépítész alkalmas erre, vagy bevonhat a folyamatba facilitátort közvetítőként. Meggyőződésem, hogy erre az új szerepkörre már az egyetemi képzés során kell felkészítenünk a tervezőket annak érdekében, hogy a közösséget érintő fejlesztések sikeresek legyenek. Ezért a városi léptékű tervezés oktatás egy kurzusa, a „Város- és közösségi tervezés” kurzus evvel a témakörrel foglalkozik. 2019-ben kaptam a lehetőséget, hogy dr. Nagy Béla tanár

úrtól átvegyem ezt a kurzust, amelynek keretében a társadalmi bevonás, a közösségi egyeztetés és tervezés módszertanával foglalkozunk, összekapcsolva ezt egy közösség fókuszú tervezési feladattal. Mivel a kurzust összevonva, intenzív hétként tartjuk, ez egyben „oktatási közösségek” alakítását is jelenti. E tantárgyra, az evvel kapcsolatos oktatási tapasztalatokra és publikációimra alapoztam további habilitációs téziseimet (Tézis 3., Tézis 4.). A társadalmi bevonás új kutatási kontextusát jelentheti a városi történeti lakóépületállomány, amelynek kisközösségei lehetnek akár termelői helyszínek, kert- vagy energiaközösségek. A közösségi városhasználat szempontjából kontextusukat, a bennük rejlő potenciált meghatározónak tartom - e területre még csak készülök az evvel foglalkozó kutatásokban való részvétellel.

Az eddig bemutatott témakörökben közös az, hogy kisközösségek valósítanak meg az élet mindennapjaihoz kapcsolódó, saját „hétköznapi” érdekeiket szolgáló, kisléptékű beavatkozásokat, gyakran saját, low-budget

kivitelezésben, bizonyossá téve, hogy kis változásokkal komoly eredmények érhetőek el.

I.2 Szakirodalmi áttekintés

A terjedelmi korlát miatt átfogó szakirodalmi áttekintésre nincs mód, csak néhány kiemelt, tevékenységem és téziseim szempontjából releváns szakirodalmat tudok megemlíteni. A doktori kutatás szakirodalmi kontextusából továbbra is meghatározónak tartom Marit Rosol berlini közösségi kertekkel, a társadalmi részvétellel és a városfejlesztés szabályozási és stratégiai kontextusával foglalkozó átfogó doktori kutatását (Rosol, 2016), az ő munkásságát azóta is követem. Jelentős megközelítésnek tartom az Universität Kassel szabadtertervezéssel foglalkozó oktatói által végzett kutatást (Hauck et al., 2017), amely a szabadter birtokbavételével foglalkozik, definiálja annak különböző megnyilvánulásait. A civil birtokbavétel igényéről és eredményeiről tanúskodik a 2012. Velencei Biennálén az Amerikai Egyesült Államok

Spontaneous Interventions: Design Actions for the Common Good címmel bemutatott kiállítása (Cramer et al., 2012).

Alapvető kérdésekkel foglalkozik Polyák Levente és kutató csapata, a KÉK Kortárs Építészeti Központtal együttműködésben, melyek a közösségi kooperatív városi projektek finanszírozási lehetőségei, valamint a megvalósult eredmények publikálása. (Patti, Polyák)

Keresztes-Sipos Andrea *„Társadalmi bevonás a szabadterefejlesztésben. A tájépítész-tervező szerepe az önkormányzati részvételi tervezésben”* című doktori kutatásában (Keresztes-Sipos, 2024) széles körben kutatja a tervezők szerepét a társadalmi bevonásban – különösen alapos kutatását mérvadónak tekintem ebben a témában. Figyelemre méltóak azok a tanulmányok, amelyek a hatékony önkormányzati kommunikációval, társadalmi bevonással készült fejlesztések esetében kimutatják a helyi közösségek aktív szerepvállalását, akár a későbbi fenntartásban is (Gobster et al., 2020), (Lamond, Everett, 2019), (IAP2 Canada / AIP2 Canada - Training & PD). Az értekezésben nemzetközi és hazai példákon keresztül

mutatja be, hogy a tájtervezők-tervezők képzésében a bevonásnak milyen szerepe van.

Ehhez kapcsolódóan említem a BME Urbanisztika Tanszékének képzéseit. A 2003-ban indított Főépítész képzés kiváló kezdeményezés, amelyben a 30 %-ot kitevő személyiségfejlesztési modulban a kommunikáció készség fejlesztését integrálja, önismereti tárgyakkal alátámasztva. Ezek tapasztalataira reflektál Keresztes-Sipos Andrea értekezésében Kisfazakas Kornéliával és Körmendy Imrével 2023-ban készített interjúk alapján.

A kanadai gyakorlat szerint magáncégek szervezésében is lehet lehetőség a társadalmi bevonáshoz szükséges ismereteket elsajátítani, amely szintén megfontolandó, tekintve az amúgy is feszített építész curriculumot. (Nemzetközi Szövetség a Társadalmi Bevonásért (IAP2) Kanada (International Association for Public Participation) (IAP2 Canada / AIP2 Canada - Training & PD).

Az Urban Future Laboratory (UFLab) a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Urbanisztika Tanszékének

egyik kutatóműhelye, amely hangsúlyozottan a „városias” jövő kihívásait kutatja. Olyan laboratórium, mely kísérleti projekteken keresztül a folyamatosan átalakuló városias környezet megtapasztalására törekszik. Az építészkutatás kiegészítését célzó *„ZSUGORODÓ VÁROSOK. Stratégiák és módszertanok a zsugorodó városok vonzóképességének növelésére”* című könyve több oldalról közelíti meg a társadalmi bevonásban rejlő potenciált (Alföldi et al., 2021). A kutatóműhely projektjeit nagyon relevánsnak gondolom a témámhoz, mint ahogy Kurucz Olívia urbanisztikai gamifikációs eszközökkel foglalkozó DLA kutatását is (Kurucz, 2024).

Végül kiemelném az egyre erősödő önkormányzati aktivitást is, melyet érdemes figyelemmel kísérni a téma kapcsán.

I.3 Kapcsolat a korábbi eredményekkel

A fokzatszerzés óta végzett kutatói és oktató munkám szorosan kapcsolódik korábbi eredményeimhez, publikációimhoz, hiszen az ezekben megfogalmazott

megállapítások alapozzák meg azt. Ezért a tézisek kifejtésénél nem csak a fokozatszerzés utáni időszak, hanem korábbi releváns publikációimat is feltűntetem, tézisenként követhető a kapcsolat az új és korábbi eredmények között.

II. ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK

A következőkben a fokozatszerzést követő kutatási és oktatási tevékenységem eredményeit fogalmazom meg tézisek formájában, amelyeket azok kifejtése követ. Az ezekhez kapcsolódó saját közleményeimet megjelenésük sorrendjében sorszámoztam, a legutóbb megjelenttel kezdve.

(forrás: Blendi Lleshi, BIP)

II.1 Tézis 1.

Városi kisközösségek alakulását segítik azok a találkozhelyek, amelyek közös aktivitásra adnak lehetőséget – ennek egy, de nem egyedüli formája a városi közösségi kert. Top-down fejlesztés esetén a beruházó, döntéshozó által alkalmazott közösségi tervezés jelentheti a közös aktivitást, a fejlesztett terület pedig a találkozhelyhely – így a bevonás egyben hozzájárul városi közösségek létrejöttéhez.

Kapcsolódó közlemények

fokozatszerzés óta: [1], [2], [6], [11]

fokozatszerzésig: [12]

Kifejtés

A doktori értekezésemben tézisként fogalmaztam meg, hogy a közösségi kertek kisközösségek kialakulásának helyszínei lehetnek, amelyek magukban hordozzák, ill. több esetben igazolják tevékeny, a városhasználatot illetően progresszív szemléletű közösségek létrejöttének lehetőségét. Ezt nyolc budapesti kert-közösséget elemezve

állapítottam meg. „Az *Apollón Kert* kivételével a kertekben igény volt kisközösség létrehozására és ez a kert működése során meg is valósult. Az *Első Kispesti, Grundk3rt, Lőrinci Kertelő* és *Őrmezei Kert* válaszadóinak közel 60 %-a kertközösségét leginkább összetartónak jellemezte. Feltártam, hogy ezek a közösségek nem csak a kertet érintő programok szervezésében aktívak, szerveznek nyilvános programokat. Kertészkedéssel kapcsolatos programok szervezése a *Békási Kert, Első Kispesti Kert*; oktató jellegű, ill. civil tevékenység az *Első Kispesti Kertre*, az *Őrmezei Kert* és *Lőrinci Kertelőre* jellemző. A *Grundk3rt* jellemezhető a legtevékenyebb kertként, aktivitása tükrözi azt a jelentős civil lendületet, amelyet a harmadik kerthelyszínen történt kertalapítás is bizonyít - közösségi ünnepek, kertészkedéssel kapcsolatos programok, oktatás és civil aktivitás terén is tevékeny. Az aktivitás a kertekben progresszív városhasználati szemlélet kialakulásával párosul, ezt igazolja a hulladékkezelés-komposztálás, csapadékvíz gyűjtés és hasznosítás gyakorlata; a lakossági kapcsolat kerületi vezetéssel, közterületfenntartókkal,

oktatási intézményekkel. Tevékeny, összetartó kertközösség és jól szervezett kert a kerttagoknak a biztonság és büszkeséget élményét adja, amelyet a kert kialakítása által meghatározott szabadtér-építészeti minőség – célszerűség, védettség, otthonosság, helykötődés – is erősít és nyitottságot eredményez.” [11]

Egy átlagos kertközösség közel 30 ágyással, akát 100 fős kerttagsággal is működhet, nagyobb létszám esetén már nehezen döntőképes. (Rosta Gábor, Városi kertek egyesület) Ezt a létszámot elérheti egy közösségi tervezési folyamat által résztvevő közösség is, ahol a közös aktivitást az a motiváció adja, hogy szeretnék befolyásolni a közvetlen környezetük közterének felújítását. A résztvevők saját használati igényeiknek adnak hangot, érdekeltek abban, hogy megértsék és befolyásolni tudják a folyamatot. Ezt láthattuk a III. kerületi Boldog Sándor István Park felújítása során is, ahol a terület kis léptéke ellenére hatalmas érdeklődéssel és lendülettel vett részt a helyi lakosság. [1]

A dzsentrifikációs területeket elemző cikkünkben a megjelenő közösségi kerteket és találkozókerteket

létrehozó igényt tártuk fel, a városszociológia és a városi zöldterülethasználat szempontjából. Ezek a kertfajták is mutatják, hogy van városi igény a találkozás ilyen jellegű helyszíneire: a szabad, kötetlen találkozást, szomszédsági kapcsolatok által helykötődést, belvárosban zöldfelület-használatot és természetközeli környezetben való időtöltést szolgáló városi területekre. Megállapítottuk, hogy ez a kiegyensúlyozott városhasználatot segíti és a belvárosi területek lakosságmegtartó képességét növeli, ezáltal szorosabb vagy lazább, de hosszú távon fenmaradó közösségek alakulhatnak ki. [2]

Budapesti és rigai lakótelepi zöldterületek fejlesztését összehasonlító elemzésünk megmutatta, hogy ha a civil szereplők érzékelik a lakótelep releváns fizikai és társadalmi problémáit, és a tervezők a közösséget is be tudják vonni a fejlesztésbe, olyan megoldásokat tudnak megvalósítani, amely által otthonosabb lesz a lakókörnyezet a résztvevők számára. [12]

(fotó: Kállai Márton)

II.2 Tézis 2.

Az érintett közösség bevonása nélkül nincs megalapozva a városi közösségi terek megújítása, tehát köztereket érintő városmegújítási projektek esetén a majdani használókkal való kommunikáció kiemelt jelentőséggel bír.

Kapcsolódó közlemények

fokozatszerzés óta: [5]

fokozatszerzésig: [13], [14], [15]

Kifejtés:

A 2023-ban megjelent „*Interventions in Spontaneous Developed Public Spaces*” tanulmányunk célja annak meghatározása volt, hogy melyek egy sikeres köztérfelújítás fő kritériumai. Két esettanulmány elemzését – a németországi Kasselben található *Lucius-Burckhardt-Platz* és a koszovói Peja városában lévő ‘*Parku i lodrave*’ – mutattuk be, amelyeknél a közelmúltban végzett beavatkozások inkább negatív hatással jártak. A tanulmány olyan szempontokkal foglalkozott, mint a közösségi aktivitás, egy közterület alapvető funkciói, vizuális elemek,

az akadálymentes használat, a biztonság, a megelégedettség és a karbantartás. A felújítás előtt spontán módon kialakult, de jól használható és “élhető” terek megújult, de kevésbé kedvelt “díszparkokká” való átalakulását avval magyaráztuk, hogy a funkcióelemzés, a lakossági igények és az esztétikai szándék nem volt megfelelő arányban kezelve, utóbbi kapott túlzott hangsúlyt.

Az elemzés azt mutatta, hogy azok a csoportok, akik azelőtt magukénak érezték a közteret, a felújítás után már nem használták, elidegenedtek tőle. Pedig érdemes figyelembe venni, hogy a helyi közösségek olykor felkészültek, és szívesen részt vennének a tervezési folyamatban - ahogyan erre más tanulmányok is rámutattak - akkor is, ha az általuk képviselt spontán használat gyakran kevésbé szofisztikált megjelenésű. Ha a tervezésben hangot adó szereplők ezt a hajlandóságot és érdeklődést figyelmen kívül hagyják – akár időhiány, akár a megbízó vagy a hatóságok előítéletei miatt –, akkor nem tudják megfelelően megérteni a lakosság igényeit. Ez oda vezethet, hogy bár jó szándékú, látványos

és reprezentatív városi terek születnek, mégsem teljesítik a várt eredményeket.

A városi közterekhez tartozó közösségek különböző nézőpontú és igényű emberek csoportjai: az idősebb generáció múltbeli kötődésekkel rendelkezhet a helyhez, a középkorú felnőtteknek lehetnek innovatív ötleteik és igényeik, a gyerekeknek pedig biztonságos és izgalmas játszóterekre van szükségük. Ha ezt az együttműködés során kellően fel tudják tárni a tervezők, annak olyan fejlesztés lehet az eredménye, amellyel mind a felhasználók, mind a befektetők elégedettek. [5]

A FUGA Építészeti Központban megrendezett, 12. kerületet tárgyaló fórumon tartott előadásom témája is ezt járta körül, csak a kerületi fejlesztési projekteket civil szemmel értékelve. A társadalmi bevonás már a városfejlesztési gyakorlat része, azonban megvalósulása a formális, az elképzeléseken változtatni már nem tudó lakossági fórumtól a több alkalmat is kívánó közösségi tervezésig terjedhet. Az elemzett fejlesztések idővonalán mutattam be a lakossági bevonás ütemezésének és

kommunikációjának jelentőségét, illetve hiányát, valamint a helyi kisközösségek potenciálját a civil városlakó szempontjából érzékelve. [15]

A közterek megújítása kapcsán is érdemes külföldi, vagy hazai közösségi kert projekteket vizsgálni – hiszen ezek gyakran a társadalmi bevonás jó példái. A közösségi kertek jelenléte miatt a lakótelepen lakók hajlandók és elkötelezettek lesznek más zöldterületeket is önként fenntartani, gondozni. A közösségi kertek gondozottsága azt eredményezi, hogy a lakótelepekre jellemző „senki földje” területek elhanyagoltsága szembetűnő lesz, és ez még inkább ösztönzőleg hat. [13]

Barnamezős területek ideiglenes használatának megengedése gyakran megmutatja, hogy a civil társadalom kreatívan és sokszínűen tudja használni a zöldterületeket. [14]

(fotó: Lucius Burkhardt Platz, today Mönch K36,
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/aa/Uni_Kassel_Desasta.jpg)

II.3 Tézis 3.

Közttereket érintő városfejlesztés esetén a tervezőnek – várostervező, építész vagy tájépítész tervezőnek - új szerepe van, elő kell segítenie és be kell fogadnia a közösséggel való párbeszédet. Az építész képzésben feladatunk ennek jelentőségét bemutatni, és a kommunikációhoz szükséges képességet, eszköztárat tanítani.

Kapcsolódó közlemények

fokozatszerzés óta: [3], [7], [8], [9], [10],

fokozatszerzésig: [17]

Kifejtés:

Ahogy Keresztes-Sipos Andrea értekezésében bemutatta, a tervezők új szerepbe kerülnek, jó kommunikációs képesség és önismeret szükséges egy közösségi bevonáshoz. A lakossági igények és feszültségek megismerésére jó eszköz lehet a kérdőívezés, és interjú készítés. Bár az építészmérnöki területtel foglalkozó kutatások gyakran kvantitatív gondolatmenetet követnek, a társadalmi igények megismeréséhez kvalitatív módszertant is ajánlatos

használni. Ennek kiértékelésére érdemes a statisztikai elemzések tárházából választani – erre mutattunk be sikeres esetekről szóló tanulmányokat a közösségi urbanizmus területéről az SPSS statisztikai elemzés és a kétmintás Z-teszt módszereket összehasonlítva. [3]

Az Ybl Miklós Építéstudományi Kar MSc Tervező építészmérnök MSc szakán 2017 óta kerül meghirdetésre a dr. Nagy Béla DLA főiskolai tanár által összeállított Községi tervezés (Várostervezés) tantárgy. A tantárgy célja a települések részvételi tervezésébe történő bevezetés, a közösségi tervezés és a település, mint közösségi tér tervezési összefüggéseinek megismertetése. Ennek során a hallgatók betekintést kapnak a közösségi (participatív) tervezés elméletébe és gyakorlatába, a közösség fogalmától konkrét közösségi tervezési projekteken át a város fogalmáig, alapvető törvényszerűségeket megismerve. A kurzus kiegészül egy egyéni, aktuális várostervezési helyzet feldolgozó tervezési feladattal. A közösségi tervezés bemutatását olyan átfogó, aktuális városrendezési problémák tárgyalása teszi teljessé,

mint az okos város (smart city) gondolkör, a zöldmezős és a rozsdamezős fejlesztések elemzése, a települési értékek rendszerbe foglalása (például: települési arculati kézikönyv), az ingatlanok értékelése és értékváltozása vagy a jövő városainak problematikája.

E tárgy tapasztalatait és órakeretét felhasználva állítottuk össze a Város- és közösségi tervezés workshopok sorozatát, 2019 óta 7-8 közösségi workshop/intenzívhet került megrendezésre – melyek során felvállaltuk, hogy a képzés részévé tegyük a közösségi tervezéshez szükséges elméleti és gyakorlati tudást. A kurzus során előadásokkal járjuk körbe, mi az építész szerepe a társadalmi bevonásban, hogy konkrét tervezési feladatok kapcsán alkalmazzák és értelmezzék a hallgatók a mediáció, vagy részvételi tervezés gondolatmenetét. A workshopok gyakorlati feladatainak eredményeit mutatja be a három kurzus katalógusunk. [7], [8], [9]

A 2012. Velencei Biennálén volt látható az amerikai pavilonban a „Spontaneous Interventions: Design Actions for the Common Good” kiállítás. A kiállító terület maximális

kereteit kihasználva 124 spontán városi beavatkozást mutattak be, ahol a városlakók alig, vagy néha egyáltalán nem vártak a tervezőkre, kreatívan újítták meg környezetüket, low-budget, ötletes megoldásokkal. [10]

Az Aristotle University építész kara által megrendezett „The Thessaloni Project – Red and Green” a tervező koncepció- és funkcióalkotó képességét igyekezett fejleszteni, egy közösségi mezőgazdaság köré tervezendő városrész kialakítását célozva. [17]

(fotó: Fácányi Zsuzsa)

II.4 Tézis 4.

Az építész képzésben a társadalmi bevonás metodikájának oktatása eredményesen összekapcsolható egy erre épülő tervezés tárggyal, mert a bevonás metodikájának ismerete érzékenyíti a hallgatókat a közösség alapú problémamegoldásra, megjelennek a tervekben a közösség újfajta működési és funkciósémái.

Kapcsolódó közlemények

fokozatszerzés óta: [4]

Kifejtés:

A Város- és közösségi tervezés kurzust az Ybl Karon 2019 óta intenzív hét formájában tartjuk az egész MSc képzésen átívelő struktúra egyik elemeként, a tervezés tárgyakkal összekapcsolva. A bevezető tábort követően, az első szemeszter első hetében zajlik, és felvezeti a Komplex tervezés I. kurzust – a város léptékben tervezés eszköztárát ismerteti, segítve ezzel a koncepció-alkotást, a meglévő település szövetéhez való kapcsolódást. Közvetlen funkciója, hogy csoportokba rendezi a kezdő építész MSc

évfolyamot, az első héten „berúgja a motorokat”, beindítja az intenzív munkát. Kiemelt célja, hogy a városi léptékhez tartozó megrendelő a területet várhatóan használók igényeire, a velük való kommunikáció fontosságára irányítsa a figyelmet. Bemutatja a tervező építész szerepvállalásának formáit és megismerteti ennek gyakorlatát. Azt is próbálja kiprovokálni, hogy a hallgatók a beépítési koncepción kívül gondolkozzanak a közösségi részvételi folyamaton is, annak célcsoportjait és a kérdésfelvetést meghatározva. Az intenzív hét eredményeképp elkészített koncepciótervek szolgálhatnak egy lakossági fórum, vagy nyílt nap vitaindító anyagaként is – ezért az is feladat szokott lenni, hogy találják meg a koncepcióhoz illő vizuális kommunikáció, infografika nyelvét. Az intenzív hét öt napja alatt előadások, a közösségi tervezést modellező tréning, a koncepció kialakítását segítő feladatok és azok konzultációja, valamint a csoportok gondolatainak, vízióinak ismertetése és megvitatása zajlik. Az intenzív héten prezentált koncepcióterveket a hallgatók a Komplex tervezés I. kurzus keretében folytatják, további

egy hónap áll rendelkezésükre a beépítési terv elkészítésére, a félév végéig épületszintig kidolgozva, a beépítés építészeti jellegét is meghatározva.

Az érdeklődő és érintett társadalmi csoportok és egyének hatékony megszólítása nehéz feladat, az önkormányzat, illetve a fejlesztési oldal elkötelezettségét igényli, de a tervezőktől is újfajta nyitott hozzáállást kíván. A bevonás nem azt jelenti, hogy átengedjük a gyeplőt a leghangosabb civil szereplőknek – hanem azt, hogy ösztönző kommunikációval a azon résztvevők igényeit és ötleteit hívja a felszínre, akik szívükön viselik a fejlesztendő terület sorsát. Ez a folyamat a sokszor a korábbi feszültségeket is kimondatja, de nem csupán ellenállás formájában, hanem olyan kommunikációs kontextusban, aminek keretén belül vélhetően fel is lehet őket oldani. Lényeges tudni, hogy egy közösségi részvételi folyamatot csak abban az esetben szabad elindítani, ha a megfelelő társadalmi csoportokat és egyéneket tudjuk megszólítani, és olyan kérdéseket bocsátunk vitára, amik még nincsenek eldöntve és valóban

a jelenlévőket érintik. A tervező ebben különböző szerepet vállalhat – ő maga végzi ezt a bevonást, vagy egy mediátor szereplővel együttműködve befogadja, segíti a javaslatok megfogalmazását. Egyet nem tehet meg – nem zárkozhat el teljesen a társadalmi igények meghallgatásától.

A félév során az évfolyam által a „jövő városára” kidolgozott tízféle koncepció izgalmasan sokféle megoldást ad, de az alapelvek, a lépték, és az innováció egységes jelenléte miatt ugyanakkor mégis homogén, jövőbe mutató, tanulságos anyag. [4]

(fotó: Fáczányi Zsuzsa)

III. A KUTATÁSI TEVÉKENYSÉG HATÁSA

III.1 BIP építész workshop módszertan elterjedése

A sikeres BIP workshop módszertanát átvéve további workshopokat szerveztek a résztvevő partnerek, immár fogadó egyetemenként, így a Silesian University Katowice építész kara is. A módszer kényege, miszerint egy tervezési feladat elméleti előadásait, valamint csoportalakítását és konzultációit online, majd a kiválasztott terveket 1-2 hetes személyes workshop keretében a résztvevő hallgatók és oktatók kivitelezik – jól bevált. Az a döntés, hogy a a kurzus fejlesztésére használható Erasmus budgetet építőanyagokra fordítottuk, szintén jónak bizonyult.

III.2 Intenzív hét és fél éves tervezés tárgy egymásra épülése

A 2019 óta rendezett workshopok – illetve intenzív hetek – és a fél éves tervezés tárgy egymásra épülése több előnnyel járt. Az a gyakorlat, hogy a fél évet a közösségépítéssel is foglalkozó workshoppal/intenzív héttel kezdjük, megkönnyíti a csoportmunkát. Ezen az első héten a

társadalmi bevonás elmélete mellett bevonjuk a hallgatókat a közösségi tervezés és kommunikáció gyakorlatába, továbbá közösségi részvételen alapuló nemzetközi és hazai példákat elemzünk. Ennek hatása kimutatható az ezt követő féléves tervezés kurzus eredményeiben, a közösségre figyelő szemléletben.

III.3 Hivatkozások

Tématerületi publikációimra kapott független hivatkozásaim száma 28. A gazdálkodást szolgáló építészeti eredményeim megjelentek többek között a *Faculty of Engineering, Cairo University (CUFE), Cairo, Egypt*, a *Silesian University of Technology Faculty of Architecture*, valamint Gliwice, Poland, Krakkó és Nowy Targ egyetemein az oktatóink munkáit bemutató vándorkiállítás keretében.

A tézisekhez felhasznált publikációk időtávlatja viszonylag szűk (2018-2025). Több hivatkozást kaptam a doktori értekezésemre, leginkább a közösségi kertek definíciójára, ami mutatja, hogy a közösségi kertek magyar vonzatának

összefoglalása, a magyar kontextusra vonatkozó definíció hiánypótló volt.

Érdeklődést váltott ki a *“Sustainable revitalization of brownfield lands - possibilities of interim utilization in the form of urban community gardens”* folyóratcikkünk, amely vélhetőleg a barnamezős revitalizáció és a közösségi kert funkció érdekes potenciáljának köszönhető. Hasonlóképpen a *„Participatory Design Processes for the Development of Green Areas of Large-scale Housing: Case Studies from Budapest and Riga”* című tanulmányunk, amely lakótelepi zöldterületek közösségi használatával foglalkozik.

IV. FELHASZNÁLT IRODALOM

Gy. Alföldi, B. Balázs, D. Balázs, O. Kurucz: Zsugorodó városok. Stratégiák és módszertanok a zsugorodó városok vonzóképességének növelésére, 2021. TERC, Budapest

M. Rosol, Gemeinschaftsgärten in Berlin : eine qualitative Untersuchung zu Potenzialen und Risiken

bürgerschaftlichen Engagements im Grünflächenbereich vor dem Hintergrund des Wandels von Staat und Planung. 2006.

T. E. Hauck, S. Hennecke, and S. Körner, Eds., Aneignung urbaner Freiräume : ein Diskurs über städtischen Raum. Bielefeld: transcript Verlag, 2017. Accessed: May 02, 2025. [Online]. Available: <https://www.transcript-verlag.de/978-3-8376-3686-4/aneignung-urbaner-freiraeume/>

Ned Cramer (ed), Cathy Lang Ho, and David van der Leer, et al., ‘Spontaneous Interventions. U.S. Pavilion, 13th International Architecture Exhibition at the Venice Biennale’, Aug. 2012, Hanley Wood LLC, Washington

D. Patti and L. Polyák, Funding the Cooperative City: Community Finance and the Economy of Civic Spaces. 2017. Accessed: Jun. 30, 2025. [Online]. Available: <https://cooperativecity.org/product/funding-the-cooperative-city/>

A. Keresztes-Sipos, Társadalmi bevonás a szabadter-fejlesztésben: A tájépítész-tervező szerepe az önkormányzati részvételi tervezésben, PhD értekezés, 2024.

O. Kurucz, Közös Városi Játéktér: Urbanisztikai gamifikációs eszközök és alkalmazásuk, DLA értekezés, 2025.

J. Lamond and G. Everett, 'Sustainable Blue-Green Infrastructure: A social practice approach to understanding community preferences and stewardship', *Landscape and Urban Planning*, vol. 191, p. 103639, 2019.

P. H. Gobster, S. Hadavi, A. Rigolon, and W. P. Stewart, 'Measuring landscape change, lot by lot: Greening activity in response to a vacant land reuse program', *Landscape and Urban Planning*, vol. 196, p. 103729, 2020.

J. Lampinen, O. García-Antúnez, A. M. Lechner, A. Stahl Olafsson, N. M. Gulsrud, and C. M. Raymond, 'Mapping public support for urban green infrastructure policies

across the biodiversity-climate-society -nexus', Landscape and Urban Planning, vol. 239, p. 104856, 2023.

'IAP2 Canada / AIP2 Canada - Training & PD'. Accessed: Jun. 30, 2025. [Online]. Available: <https://iap2canada.ca/PDTraining>

V. TÉZISEKHEZ KAPCSOLÓDÓ KÖZLEMÉNYEIM

Sorszámozott lista azokat a közleményeim tartalmazza, amikre a tézisekben támaszkodtam, a legutóbb megjelenttel kezdve.

Fokozatszerzést követően megjelent közlemények:

[1] IN PRESS: Zsuzsa Fáczányi, Andrea Keresztes-Sipos, Blendi Lleshi, THE ROLE OF THE LOCAL COMMUNITY AT THE PROCESS OF URBAN DEVELOPMENT, In: Ybl Journal of Built Environment, Volume 10/1., Budapest, Óbudai Egyetem, (2025), Folyóiratcikk

[2] Fáczányi Zsuzsa, Kocsis János Balázs, Keresztes-Sipos Andrea, VÁROSI KERTEK A DZSENTRIKÁCIÓ TÜKRÉBEN. ÚJ

VÁROSI KÖZTERÜLET-HASZNÁLATI IGÉNY PÉLDÁI
BUDAPEST KÖZPONTI KERÜLETEIBEN, In: Régi-új Magyar
Építőművészet 2025 / 3., Utóirat XXV. évfolyam 141. szám
(2025), Folyóiratcikk

[3] Fáczányi, Zsuzsa ; Keresztes-Sipos, Andrea, Question-
naire-based Surveys and Data Processing in Research of
Community Urbanism, In: Szakál, Anikó (szerk.) 19th IEEE
International Symposium on Applied Computational
Intelligence and Informatics SACI 2025 : Proceedings,
Danvers (MA), Amerikai Egyesült Államok : Institute of
Electrical and Electronics Engineers (IEEE) (2025) 755 p. pp.
315-319. , 5 p., Konferenciaközlemény

[4] Fáczányi, Zsuzsa, Az intenzív hét, In: László, Tamás;
Benárd, Aurél; Csontos, Györgyi; Fáczányi, Zsuzsanna;
Juhász, Eszter; Pozsgai, Evelin (szerk.) Ökológikus lakhatás -
Tata Fényes fasor mintalakótelep, Tata, Magyarország :
Tata Város Önkormányzata (2023) pp. 30-37. , 8 p.,
Könyvfejezet

[5] Lleshi, Blendi ; Jashari, Rineta ; Fáczányi, Zsuzsanna, Interventions in Spontaneous Developed Public Spaces, POLLACK PERIODICA: AN INTERNATIONAL JOURNAL FOR ENGINEERING AND INFORMATION SCIENCES 18 : 1 pp. 19-24. , 6 p. (2023), Folyóiratcikk

[6] Sugár, Viktória ; Fáczányi, Zsuzsa, Renewable energy in a dense urban fabric: solar gain estimation in the case of a turn of the century district, IOP CONFERENCE SERIES: MATERIALS SCIENCE AND ENGINEERING 1252 pp. 1-11. , 11 p. (2022), Konferenciaközlemény

[7] Edmonda Bytyqi, Haithem Drici, Mizsei Anett, Blendi Lleshi, Fáczányi Zsuzsa, BIP Workshop: Workshop catalogue for the MSc course Community and Urban Planning 2022, 80p, Óbudai Egyetem (2023), Kurzuskatalógus

[8] Ai Deshimaru, Kenza Belkhiri, Mohanad Qsous, Fáczányi Zsuzsa, The Római Public Beach: Workshop catalogue for the MSc course Community and Urban Planning 2020, 40 p. Óbudai Egyetem (2021), Kurzuskatalógus

[9] Faisal Rajab, Blendi Lleshi, Fáczányi Zsuzsa, Urban Agriculture: Workshop catalogue for the MSc course Community and Urban Planning 2019- 2020 , 40 p. Óbudai Egyetem (2021), Kurzuskatalógus (<https://ybl.uni-obuda.hu/wp-content/themes/yblszm/kleinmann/index.html>)

[10] Fáczányi Zsuzsanna, Spontaneous Interventions: design actions for the common good / Kreatív városi beavatkozások: közösséget szolgáló design akciók, (2019), Képesítőfordítás

Fokozatszerzés és az azt megelőző közlemények:

[11] Fáczányi, Zsuzsanna, Budapesti közösségi kertek tájépítészeti és szociológiai értelmezése 157 p., Szent István Egyetem, Tájépítészeti és Tájökológiai Doktori Iskola, Balogh Péter István ; Kocsis János Balázs Védés éve: 2018 Megjelenés/Fokozatszerzés éve: 2018, PhD Disszertáció

[12] Adrienne, Csizmady ; Sandra, Treija ; Zsuzsanna, Fáczányi ; Péter, István Balogh, Participatory Design

Processes for the Development of Green Areas of Large-scale Housing:: Case Studies from Budapest and Riga, CRITICAL HOUSING ANALYSIS 3 : 2 pp. 17-25. , 9 p. (2016), Folyóiratcikk

[13] Fáczányi Zsuzsanna, Csizmady Adrienne, The influence of community gardening on the status of housing estates in Budapest, In: Tappert, Simone (szerk.) Growing in Cities: Interdisciplinary Perspectives on Urban Gardening : COST-Action 1201 Urban Allotment Gardens in European Cities, Basel, Svájc : University of Applied Sciences and Arts Northwestern Switzerland (2016) 484 p. pp. 198-209. , 12 p., Folyóiratcikk

[14] Adorján, Anna ; Fáczányi, Zsuzsanna ; Sipos, Andrea, Sustainable revitalization of brownfield lands - possibilities of interim utilization in the form of urban community gardens, ACTA UNIVERSITATIS SAPIENTIAE AGRICULTURE AND ENVIRONMENT 7 pp. 47-57. , 11 p. (2015), Folyóiratcikk

[15] Fáczányi, Zsuzsanna, VÁROSMEGÚJÍTÁSRÓL CIVIL szemmel (2015), ÁTJÁRÓ – Konferencia a változó városról, XII. kerület - Hegyvidék, 2015. október 20., FUGA Budapesti Építészeti Központ, Megjelenés: Magyarország, Konferencia előadás

[16] Fáczányi, Zsuzsanna ; Balogh, Péter István, Az interkulturális kert fogalma a magyar kontextusban - The notion of the intercultural garden in Hungarian context, 4D TÁJÉPÍTÉSZETI ÉS KERTMŰVÉSZETI FOLYÓIRAT / JOURNAL OF LANDSCAPE ARCHITECTURE AND GARDEN ART 2015 : 39 pp. 2-19. , 18 p. (2015), Folyóiratcikk

[17] Fáczányi, Zsuzsanna, Potentials of Urban Agriculture in Reflection of “The Thessaloniki Project - Red and Green”, YBL JOURNAL OF BUILT ENVIRONMENT 2 : 1 pp. 30-41. , 12 p. (2014), Folyóiratcikk

VI. KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Kutatói habitusom alakításában a fokozatszerzés folyamata során fontos szerepe volt dr. Balogh Péter Istvánnak (†) –

sajnos személyesen már nem tudom neki megköszönni, de mindig példaként marad előttem.

A fokozatszerzést követően kari munkámban és szakmai tapasztalatom oktatási munkámba való hasznosításában nagyon sokat köszönhetek prof dr. Anthony Gall és dr. Sugár Viktória kollégáimnak.